

МЕТОДИ ФОРМУВАННЯ ДОХОДІВ БЮДЖЕТУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ МІСТА: ТЕОРЕТИЧНІ Й ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ

METHODS OF BUDGET INCOME FORMATION OF THE TERRITORIAL COMMUNITY OF THE CITY: THEORETICAL AND PRACTICAL ASPECTS

У статті розглянуто теоретичні й практичні аспекти формування доходів територіальної громади міста. Акцентовано увагу на способах формування доходів. Автором виокремлено форму, інструменти та важелі податкового, неподаткового, трансфертного та позикового методів формування доходів місцевого бюджету. Здійснено аналіз застосування методів, форм та інструментів формування доходів бюджету територіальної громади міста Хмельницького за обсягами акумульованих до бюджету надходжень. Надана оцінка динаміки доходів територіальної громади міста в розрізі загального та спеціального фондів бюджету. В роботі з'ясовано, що основним методом формування доходів бюджету міста є податковий, використання якого досліджено автором за динамікою обсягів і частки надходжень податків і зборів. Виявлено домінуючу роль прямих податків (податку на доходи фізичних осіб) у формуванні доходів бюджету територіальної громади міста.

Ключові слова: бюджет територіальної громади міста, доходи бюджету міста, податковий метод, неподатковий метод, трансфертний метод, позиковий метод.

The article examines the theoretical aspects of income formation of the territorial community of the city. Attention is focused on ways of generating income. The author singled out the form, instruments and controls of tax, non-tax, transfer and loan methods of local budget revenue generation. An analysis of the practical application of methods, forms and tools for the formation of budget revenues of the territorial community of the city of Khmelnytskyi based on the amount of revenues accumulated in the budget was carried out. An assessment of the income dynamics of the territorial community of the city in terms of general and special budget funds is provided. The work revealed that the main method of generating city budget revenues is the tax method, the use of which was investigated by the author based on the dynamics of the volume and share of revenues from local and national taxes and fees. When forming the budget income of the territorial community of the city of Khmelnytskyi for 2018–2022. The dominant role of tax revenues in the part of direct taxes (tax on the income of individuals) was revealed. The author emphasized the essential importance of the transfer method in filling the income of the city budget, which in practice is manifested in the receipt by the territorial community of the city of inter-budgetary transfers under the conditions of gratuity and irreversibility in the form of subsidies and subventions. Focused attention on reducing the role of the non-tax method of generating city budget revenues, which is based on the use of opportunities of the territorial community to receive its own non-tax revenues from economic activity. It was emphasized that all methods of income formation of the budget of the territorial community of the city are interconnected, mutually determined and mutually complement each other. It is indisputable that local self-government bodies can successfully maneuver the specified methods of generating city budget revenues in the context of solving their current and strategic tasks for the development of the city community. It has been proven that a detailed analysis of the methods of income formation of the territorial community budget makes it possible to identify potentially important sources of income increase in terms of each of the methods for fully financing the needs of the territorial community of the city.

Key words: the budget of the territorial community of the city, revenues of the city budget, tax method, non-tax method, transfer method, loan method.

УДК 336.14

DOI: <https://doi.org/10.32782/bses.84-26>

Ткачук Н.М.

к.е.н., доцент фінансів,
банківської справи, страхування
та фондового ринку,
Хмельницький університет управління
та права імені Леоніда Юзькова

Tkachuk Natalia

Khmelnytskyi University of Management
and Law named after Leonid Yuzkov

Постановка проблеми. Надійною та стабільною основою фінансової бази територіальної громади міста є доходи місцевих бюджетів, достатній обсяг яких дає можливість органам місцевого самоврядування ефективно впливати на соціально-економічний розвиток територіальної громади міста й надання суспільно-необхідних послуг населенню міста.

Бюджет територіальної громади міста є планом формування та використання фінансових ресурсів для забезпечення виконання функцій і завдань, які покладаються на органи місцевого самоврядування, містить у своєму складі доходи і видатки. Доходи бюджету територіальної громади міста є одним із ключових факторів, що впливають на сукупне споживання населення відапрвідної територіальної громади. Саме за рахунок таких доходів і відбувається фінансування різноманітних програм у сфері освіти, охорони здоров'я, соціального захисту та соціального забезпечення гро-

мадян територіальної громади міста. Лише високоефективне планування й управління доходами територіальної громади міста дасть можливість органам місцевого самоврядування в повній мірі забезпечити потреби мешканців територіальної громади в суспільних послугах і підвищить рівень суспільного добробуту.

Відтак, особливої ваги сьогодні набуває питання використання дійсно ефективних і дієвих методів формування доходів територіальної громади міста з врахуванням надскладної поточної ситуації в економіці країни внаслідок агресії з боку росії.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні й практичні аспекти формування доходів місцевих бюджетів досліджували такі відомі вітчизняні науковці, як: В. Дем'янишин, О. Кириленко, В. Коваленко, М. Крупка, М. Кульчицький, З. Лободіна, Б. Малиняк, В. Письменний, С. Савчук, В. Русін, О. Чугунов та ін. Серед потужних наукових досліджень зарубіжних вчених

з даної проблематики можна виокремити праці Дж. М. Б'юкенена, Р. А. Масгрейва, Ш. Бланкарта та ін. Не заперечуючи вагомий внесок вищезгаданих науковців у дослідженні проблематики формування доходів місцевих бюджетів, вважаємо, що більш глибокого розгляду потребують методи формування доходів місцевого бюджету в контексті реальної можливості використання притаманних їм форм й інструментів в умовах воєнного стану.

Постановка завдання. Метою роботи є обґрунтування теоретичних і практичних аспектів використання методів формування доходів бюджету територіальної громади міста на основі аналізу динаміки бюджетних надходжень.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фінансова спроможність міської територіальної громади передбачає її фінансове забезпечення на рівні, що є достатнім для сталого розвитку міста та його громади з урахуванням особливостей та потенціалу міста в акумулюванні власних доходів. Процес формування доходів бюджету територіальної громади міста передбачає законодавчо закріплену діяльність, пов'язану зі складанням такого бюджету відповідно до форм і засобів організації та створення фінансових ресурсів на місцевому рівні з метою забезпечення соціально-економічного розвитку територіальної громади міста та підвищення рівня добробуту його громадян. В ході формування доходів бюджету територіальної громади міста відбуваються фінансово-економічні відносини між органами влади територіальної громади та різноманітними суб'єктами під час планування та прогнозування дохідної частини бюджету міста з врахуванням рівня його бюджетної спроможності та економічного розвитку адміністративно-територіальної одиниці.

Доволі важливим питанням у процесі формування доходів бюджету територіальної громади міста є способи їх формування, які на практиці трансформувалися в методи з відповідними їм формами. Як зазначає З.М. Лободіна, «для формування доходів місцевих бюджетів застосовується податкова, неподаткова, позикова й трансфертна форми бюджетного механізму. При цьому для кожної з форм притаманні власні елементи та інструменти, які забезпечують їх реалізацію в повному обсязі [1, с. 70]. Відмітимо, що в процесі формування доходів місцевих бюджетів використовують такі інструменти та важелі: доходи, податки, збори, позики, неподаткові надходження, плата за надання послуг, трансферти, надходження, щоби більш наглядно подано в табл. 1.

Розглянемо особливості окреслених вище методів формування доходів місцевих бюджетів. Практичне використання податкового методу при формуванні доходів місцевих бюджетів передбачає формування коштів у податковій формі з використанням таких інструментів, як: податки,

збори, що характеризуються примусовістю, безповоротністю, надійністю, регулярністю й стабільністю надходження. За допомогою неподаткового методу відбувається формування доходів місцевих бюджетів у неподатковій формі у вигляді: доходів від комунальної власності, адміністративних зборів і платежів, доходів від некомерційної господарської діяльності, власних надходжень бюджетних установ, доходів від продажу основного капіталу, від реалізації запасів і товарів органів місцевої влади та ін.

Трансфертний метод формування доходів місцевих бюджетів передбачає їх формування в трансфертній формі за рахунок мобілізації коштів, що надходять від державного бюджету, інших місцевих бюджетів чи урядів зарубіжних країн у вигляді трансфертів на умовах безоплатності та безповоротності. Дія трансфертів може посилюватися такими фінансовими важелями, як: фінансові нормативи бюджетної забезпеченості, нормативне значення індексу податкоспроможності, коефіцієнт вирівнювання тощо.

Трансферти – це кошти, одержані від інших органів державної влади, органів влади, органів місцевого самоврядування, інших держав або міжнародних організацій на безоплатній та безповоротній основі.

В результаті прийняття у грудні 2014 р. змін до Бюджетного кодексу України змінилися види та порядок перерахування міжбюджетних трансфертів. Так, тепер міжбюджетні трансферти поділяються на: базову дотацію, субвенції, реверсну дотацію, додаткові дотації [2]. Базова та реверсна дотації спрямовані на горизонтальне вирівнювання податкоспроможності територій. Базова дотація надається з державного бюджету місцевим бюджетам, а реверсна дотація передається до державного бюджету з місцевих бюджетів. Це два протилежних за напрямом руху грошових потоки, що функціонують між державним та місцевими бюджетами. Субвенції призначені для використання на певну мету в порядку, визначеному органом, який прийняв рішення про надання субвенції. Субвенції можуть надаватися як з державного бюджету місцевим бюджетам, так і з одного місцевого бюджету іншому.

Позиковий метод формування доходів місцевих бюджетів передбачає використання органами місцевого самоврядування такого важливого інструменту, як місцеві запозичення, характерними ознаками яких є: добровільність залучення, платність, строковість, тимчасовість використання, невисока передбачуваність дії. Основними важелями регулювання доходів місцевих бюджетів, що формуються цим методом, є процентні ставки за позиками та умови випуску та погашення боргових цінних паперів органами місцевого самоврядування [3].

Таблиця 1

Методи, форми та інструменти формування доходів бюджету територіальної громади міста

Методи	Вид доходів і надходжень бюджету	Форма	Інструменти, важелі
Податковий	Податки, збори, обов'язкові платежі	податкова	ставки податків, зборів, податкові пільги, пеня нормативи зарахувань податків до місцевих бюджетів
Неподатковий	Доходи від комунальної власності та підприємницької діяльності, адміністративні збори та платежі, доходи від некомерційної господарської діяльності, власні надходження бюджетних установ, інші неподаткові доходи	неподаткова	розмір державного мита, орендної плати, плата за послуги бюджетних установ, частина доходу комунальних підприємств, що вилучається до місцевого бюджету
	Доходи від продажу основного капіталу, від реалізації запасів і товарів органів місцевої влади, від продажу землі та нематеріальних активів		
	Кошти від приватизації комунального майна		
	Надходження місцевого бюджету за рахунок зміни обсягів готівкових коштів		
	Кошти від продажу цінних паперів		
	Надходження до цільових фондів у складі місцевих бюджетів		
Трансфертний	Міжбюджетні трансферти (з державного та інших місцевих бюджетів) а також від урядів зарубіжних країн: гранти, дарунки, секторальна бюджетна підтримка ЄС та ін.	трансфертна	фінансові нормативи бюджетної забезпеченості, нормативне значення індексу податкоспроможності, коефіцієнт вирівнювання
Позиковий	Місцеві запозичення – позики у банківських установах, міжнародних фінансових організацій, урядів інших країн, а також шляхом випуску боргових	позикова	процентні ставки за позиками, умови випуску та погашення цінних паперів

Джерело: [1, с. 71]

Результати практичного застосування окреслених нами вище методів, формування доходів місцевих бюджетів відображаються в обсязі акумульованих до місцевих бюджетів надходжень. Розглянемо динаміку обсягів і структуру доходів бюджету Хмельницької міської територіальної громади у 2017–2022 рр. (табл. 2).

Як видно з наведених у табл. 2 даних, доходи бюджету Хмельницької міської територіальної громади більш як на 90% сформовані за рахунок доходів загального фонду: на 94,6% в 2018 р. і на 96,6% в 2022 р. В абсолютному вираженні доходи міста

склали на кінець звітного року 4405,2 млн грн, у тому числі: доходи загального фонду – 4255,0 млн грн., доходи спеціального фонду – 136,2 млн грн. Питома вага доходів спеціального фонду є значно меншою і ставить відповідно 3,4-13,6% усіх доходів міського бюджету. За досліджуваний період відбулося щорічне зменшення надходжень даного місцевого бюджету упродовж 2018–2020 рр. – на 16,1% внаслідок несприятливої ситуації щодо коронавірусу та вжитих заходів.

Аналізуючи динаміку доходів бюджету Хмельницької міської територіальної громади за

Таблиця 2

Обсяги та структура доходів бюджету Хмельницької міської територіальної громади у 2018–2022 рр. у розрізі загального та спеціального фондів, млн грн

Доходи	2018 р.		2019 р.		2020 р.		2021 р.		2022 р.	
	Обсяг	Частка %	Обсяг	Частка %	Обсяг	Частка, %	Обсяг	Частка %	Обсяг	Частка %
Загальний фонд	3000,1	94,6	2967,6	94,2	2508,7	94,4	3282,5	86,4	4255,0	96,6
Спеціальний фонд	169,5	5,4	181,8	5,8	149,7	5,6	514,9	13,6	136,2	3,4
Усього	3169,7	100,0	3149,4	100,0	2658,5	100,0	3797,4	100,0	4405,2	100,0

Джерело: [4–5]

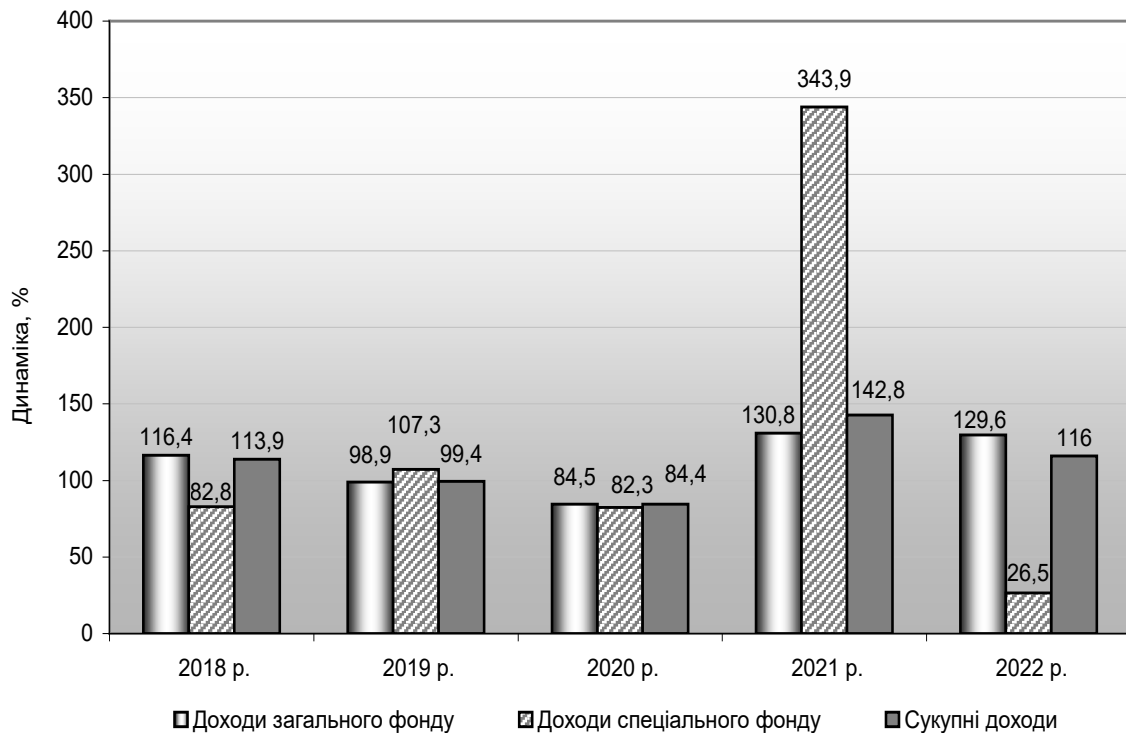

Рис. 1. Динаміка доходів бюджету Хмельницької міської територіальної громади в розрізі загального та спеціального фондів у 2018–2022 рр.

Джерело: [4–5]

2018–2022 рр. зазначимо, що найбільший вплив на динаміку сукупних доходів мала зміна доходів загального фонду місцевого бюджету. Так, у 2021 р. сукупні доходи місцевого бюджету зросли на 42,8% за рахунок збільшення доходів загального фонду на 30,8% та зростання обсягів доходів спеціального фонду в 3,4 разу. У 2022 р. наявна інша тенденція: зменшення доходів спеціального фонду порівняно з попереднім роком на 84,5% та збільшення доходів загального фонду на 29,6% зумовило зростання сукупних доходів бюджету територіальної громади міста на 16% (рис. 1).

Відповідно до Бюджетного кодексу України, доходи місцевих бюджетів містять такі складові: податкові надходження, неподаткові надходження, доходи від операцій з капіталом і офіційні трансферти. Саме в розрізі зазначених груп і проаналізуємо доходи бюджету Хмельницької міської територіальної громади за 2018–2022 рр. (табл. 3).

Результати аналізу даних табл. 3 свідчать, що доходи бюджету територіальної громади міста Хмельницького зросли у 2021–2022 рр., а впродовж 2018–2020 рр. спостерігається їх зменшення. Відмітимо, що в звітному році доходи досліджуваного бюджету збільшилися на 6–7,8 млн грн за рахунок зростання податкових надходжень на 48,2%, тоді як решта груп бюджетних доходів демонструють зниження; лише в 2021 р. відбувалося суттєве збільшення усіх груп бюджетних доходів. Роль і значення окремих груп доходів у формуванні

бюджету територіальної громади міста Хмельницького характеризує їх частку і динаміка, що подано на рис. 2.

Як видно з рис. 2, головним джерелом формування доходів досліджуваного бюджету є податкові надходження, частка яких на кінець 2022 р. сягала майже 80%, тоді як у 2018 р. складала 47,2%. Варто відмітити також скорочення протягом 2020–2021 рр. частки податкових надходжень з 70,9% до 62,3%. Оскільки податкові надходження є найбільш надійним та стабільним джерелом будь-якого бюджету, зменшення їхньої частки в доходах місцевих бюджетів свідчить про недоліки чинної системи розподілу доходів між окремими ланками бюджетної системи України та надмірну централізацію податків. Неподаткові надходження формують доходи бюджету територіальної громади міста лише на 4,6% у 2022 р. та 7,4% у 2018 р. Відбувається щорічне зменшення питомої ваги офіційних трансфертів з 45% у 2018 р. до 15,2% у 2022 р. Частка доходів від операцій з капіталом у формуванні доходів бюджету міста Хмельницького є найменшою і становить не більше 1%.

Практичне застосування податкового методу формування доходів місцевого бюджету передбачає використання такого бюджетного інструменту як податки та збори, що характеризуються безповоротністю, примусовістю справляння, надійністю, регулярністю та стабільністю надходження. До складу податкових надходжень бюджету мись-

Таблиця 3

Динаміка доходів бюджету Хмельницької міської територіальної громади у 2018–2022 рр. за групами доходів, млн грн

№ з/п	Групи доходів	Роки					Відхилення у 2022 р., (+,-) порівняно з:			
		2018	2019	2020	2021	2022	2018 р.	2019 р.	2020 р.	2021 р.
1.	<i>Податкові надходження</i>									
-	Обсяги	1496,4	1747,0	1886,7	2367,0	3507,5	+2011,1	+1760,5	+1620,8	+1140,5
-	Темп росту, %	-	116,7	108,0	125,5	148,2	-	+31,5	+40,2	+22,7
2.	<i>Неподаткові надходження</i>									
-	Обсяги	233,5	230,0	169,5	212,5	201,3	-32,2	-28,7	+31,8	-11,2
-	Темп росту, %	-	98,5	73,7	125,4	94,7	-	-3,8	21	-30,7
3.	<i>Доходи від операцій з капіталом</i>									
-	Обсяги	11,7	16,5	27,0	29,6	22,2	+10,5	+5,7	-4,8	-7,4
-	Темп росту, %	-	141,0	163,6	109,6	75,0	-	-66,0	-88,6	-34,6
4.	<i>Офіційні трансферти</i>									
-	Обсяги	1434,2	1151,4	571,7	1178,9	669,6	-764,6	-481,8	97,9	-509,3
-	Темп росту, %	-	80,3	49,6	206,2	56,8	-	-23,5	7,2	-149,4
5.	Усього	3169,7	3149,4	2658,5	3797,4	4405,2	+1235,5	+1255,8	+1746,7	+607,8
-	Темп росту, %	-	99,4	84,4	142,8	116,0	-	+16,6	+31,6	-26,8

Джерело: складено автором за офіційними даними [4–5]

кої територіальної громади зараховуються такі податки та збори:

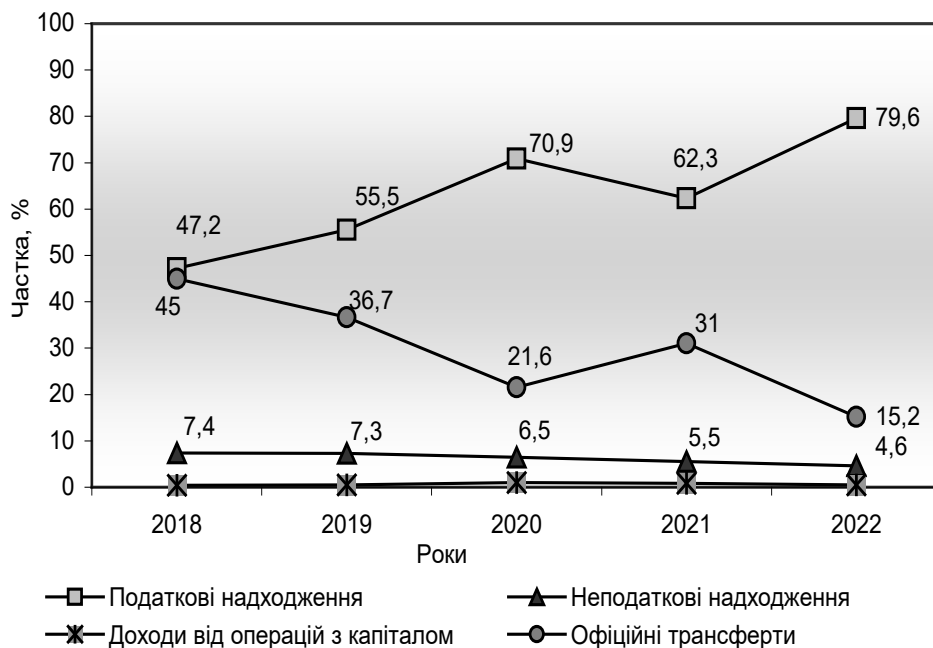
– загальнодержавні податки: податок на прибуток підприємств і фінансових установ комунальної власності, податок на доходи фізичних осіб;

– місцеві податки і збори: плата за землю, податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки, транспортний податок, туристичний збір, єдиний податок, акцизний податок, екологічний

податок (зараховуються стовідсотково до спеціального фонду бюджету).

Розглянемо в динаміці структуру податкових надходжень бюджету Хмельницької міської територіальної громади у 2018–2022 рр. (табл. 4).

Як свідчать наведені в табл. 4 дані, більше половини податкових надходжень бюджету м. Хмельницького становить податок на доходи фізичних осіб: на кінець 2022 р. – 74,5%, що на

Рис. 2. Динаміка частки доходів бюджету Хмельницької міської територіальної громади у 2018–2022 рр.

Джерело: [4–5]

**Структура податкових надходжень до бюджету
Хмельницької міської територіальної громади у 2018–2022 рр.**

Види податкових надходжень	Роки				
	2018	2019	2020	2021	2022
Податок на доходи фізичних осіб	61,6	63,7	65,1	65,8	74,5
Податок на прибуток фінансових установ комунальної власності	0,1	0,05	0,08	0,07	0,17
Рентна плата за використання природних ресурсів	0,0	0,01	-	0,06	0,03
Податок на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки	1,2	1,3	1,4	1,5	1,3
Плата за землю	10,0	9,2	8,4	7,8	5,3
Транспортний податок	0,3	0,2	0,06	0,06	0,0
Туристичний збір	0,05	0,02	0,02	0,05	0,1
Єдиний податок	16,7	17,2	16,9	17,0	12,8
Акцизний податок з реалізації в роздрібній торгівлі підакцизних товарів	5,3	4,5	4,2	3,7	4,9
Акцизний податок з реалізації пального	4,7	3,8	3,8	3,9	0,9
Екологічний податок	0,05	0,02	0,04	0,06	0,02
Усього податкові надходження	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Джерело: [4–5]

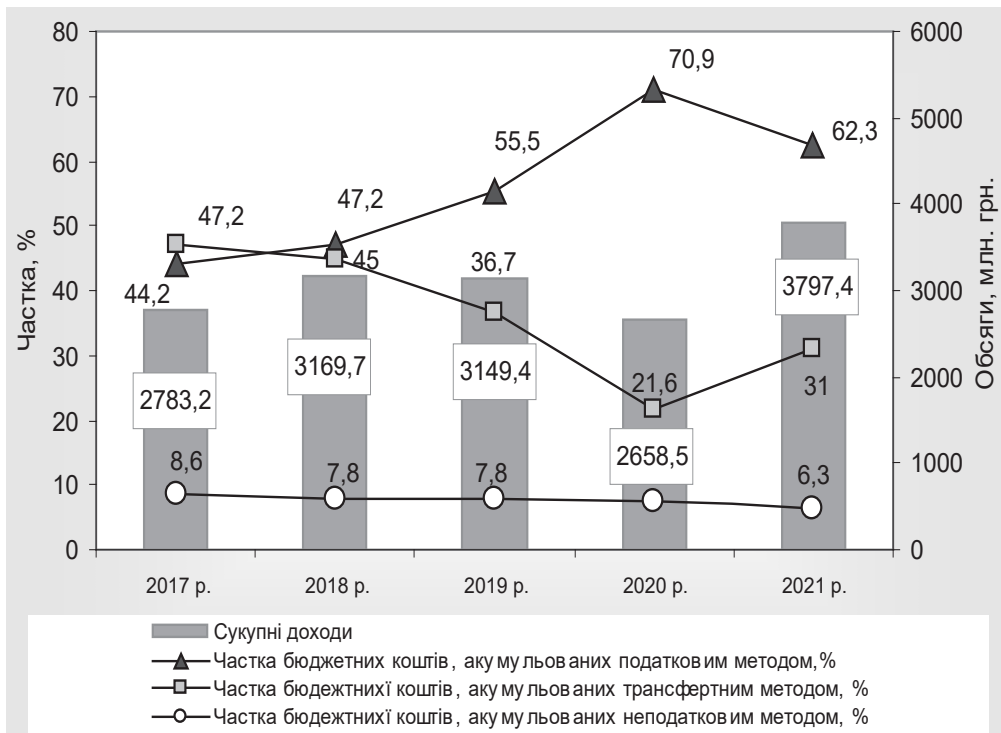
13,0% більше, ніж у 2018 р. і на 8,7% більше, аніж у попередньому році. Надходження від сплати єдиного податку складають 12,8%, майже відвічі менше (5,3%) надійшло доходів від плати за землю й майже 5% доходів сформовані за рахунок надходжень акцизного податку; частка рештки податків є незначною у формуванні доходів досліджуваного місцевого бюджету.

Враховуючи отримані результати аналізу зазначимо, що в процесі формування доходів бюджету Хмельницької міської територіальної громади головним є податковий метод, достатньо важливим є трансфертний і менш вагомим виявився неподатковий метод формування доходів. Як видно з рис. 3, частка податкових надходжень у структурі доходів бюджету Хмельницької міської територіальної громади у 2017 р. була нижчою (44,2%) за частку офіційних трансфертів (47,2%), що свідчить про значну залежність бюджету м. Хмельницького від коштів державного бюджету.

Починаючи з 2018 р. по 2020 р. спостерігається протилежна тенденція: місто активізує формування доходів свого бюджету податковим методом і зменшує використання в цьому процесі трансфертного методу. Проте, після зростання ролі податкового методу у формуванні доходів бюджету м. Хмельницького впродовж 2018–2020 рр., спостерігається тенденція її зниження аж до 2022 р. із відповідним посиленням значення трансфертного методу. Роль неподаткового методу формування доходів досліджуваного місцевого бюджету щороку зменшується, оскільки питома вага неподаткових надходжень має тенденцію до зменшення з 8,6% у 2017 р. до 6,3% у 2021 р. При цьому позиковий метод формування доходів місцевого бюджету не використовувався.

Висновки з проведеного дослідження. Підсумовуючи вищевикладене відмітимо, що розглянуті нами методи формування доходів місцевих бюджетів, незважаючи на відмінності, тісно пов'язані між собою, взаємозумовлені і взаємно доповнюють один одного. У конкретних умовах органи місцевого самоврядування можуть успішно маневрувати цими методами для вирішення поточних і стратегічних завдань відповідно до економічної ситуації, яка склалася в територіальній громаді.

Доходи бюджету територіальної громади м. Хмельницького сформовані за рахунок використання податкового й трансфертного методів, що представлено податковими надходженнями та міжбюджетними трансфертами; використання неподаткового методу представлено надходженнями адміністративних зборів та орендною платою за користуванням комунальним майном. Нажаль, органи місцевого самоврядування не мають у своєму розпорядженні податків, які б в достатній мірі відповідали принципу еквівалентності і, таким чином, встановлювали взаємозв'язок між жителями територіальної громади міста та відповідним місцевим бюджетом. Крім того, населення міста має обмежені можливості впливу на умови та рівень місцевого оподаткування – їх повноваження розповсюджуються лише на податки, які не відіграють суттєвої ролі у формуванні доходів місцевого бюджету. Наразі органи місцевого самоврядування не мають у своєму розпорядженні інструментів, за допомогою яких було б можливо приводити доходи бюджету міста у відповідність до потреб щодо фінансуванні видатків. Тому, подальшими напрямками реформування дохідної спроможності територіальної громади м. Хмельницького мають бути такі:

Рис. 3. Динаміка обсягів доходів бюджету Хмельницької міської територіальної громади та їхньої частки, акумульованих податковим, неподатковим і трансфертним методами у 2017–2021 рр.

Джерело: [4–5]

- чітке визначення власних і делегованих повноважень органів місцевого самоврядування міста та фінансових ресурсів на їх забезпечення;
- уточнення чисельності населення громади (врахування внутрішньо-переміщених осіб, значна частина яких не реєструється, сподіваючись на швидке повернення додому; використання даних наявних реєстрів тощо);
- удосконалення формули визначення міжбюджетних трансфертів у процесі горизонтального вирівнювання;
- урахування в складі доходів бюджету територіальної громади всіх податкових надходжень;
- врахування окремих видатків бюджету територіальної громади міста у формулі горизонтального вирівнювання з врахуванням європейського передового досвіду.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Лободіна З. М. Бюджетний механізм: концептуальні засади та перспективи модернізації : монографія. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. 412 с.
2. Бюджетний Кодекс України від 08.07.2010 р. № 2456-VI (поточна редакція від 01.01.2023 р.). URL: https://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ed_2010_07_08/T102456.html
3. Бюджетна система : підручник / за ред. д.е.н., проф. В. Г. Дем'янишина, д.е.н., проф. О. П. Кириленко та д.е.н., проф. З. М. Лободіної. Тернопіль : ЗУНУ, 2020. 624 с.

4. Бюджет Хмельницької територіальної громади за 2021–2022 рр. URL: <https://openbudget.gov.ua/local-budget/2256400000/info/profil>
5. Бюджет міста Хмельницького за 2018–2020 рр. URL: <https://openbudget.gov.ua/local-budget/22201100000/info>

REFERENCES:

1. Lobodina Z. M. (2018). Biudzhetni mekhanizm: kontseptualni zasady ta perspektivy modernizatsii: monographia [The budget mechanism: conceptual foundations and prospects of modernization: monograph]. Ternopil: TNEU. (in Ukrainian)
2. Biudzhetni Kodeks Ukrainy [Budget Code of Ukraine] vid 08.07.2010 r. № 2456-VI (potochna redaktsiia vid 01.01.2023 r.). Available at: https://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ed_2010_07_08/T102456.html
3. Biudzhetna sistema: pidruchnyk [Budget system: a textbook] (2020) / za red. d.e.n., prof. V. H. Demianynshyna, d.e.n., prof. O. P. Kyrylenko ta d.e.n., prof. Z. M. Lobodinoi. Ternopil: ZUNU. (in Ukrainian)
4. Biudzheth Khmelnytskoi terytorialnoi hromady za 2021–2022 rr. [The budget of the Khmelnytskyi territorial community for 2021–2022]. Available at: <https://openbudget.gov.ua/local-budget/2256400000/info/profil>
5. Biudzheth mista Khmelnytskoho za 2018–2020 rr. [The budget of the city of Khmelnytskyi for 2018–2020]. Available at: <https://openbudget.gov.ua/local-budget/22201100000/info>